

III. ГЕОГРАФІЯ РЕКРЕАЦІЇ ТА ТУРИЗМУ

<http://doi.org/10.17721/1728-2721.2018.72.11>
УДК 338.48-6:341.16:001 ЮНЕСКО

О. Бейдик, д-р геогр. наук, проф.,
Б. Семенко, асп.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

НАЦІОНАЛЬНА ТА СВІТОВА СПАДЩИНА ЯК ЧИННИК РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Висвітлено якісно-кількісні характеристики, просторове поширення об'єктів ЮНЕСКО та систематизовано отримані дані. Проаналізовано структуру об'єктів Усесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Розроблено картосхему структури та територіального поширення об'єктів Усесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Україні. Установлено переваги, які отримують держави при внесенні їх об'єктів до переліку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Наголошено на тому, що об'єкти ЮНЕСКО потрапляють в туристичні довідники світу, а відтак, і до пропонованих маршрутів турагенств. Висвітлено чинники, які зумовлюють наявність об'єктів ЮНЕСКО в державі. Проаналізовано географічний розподіл об'єктів Усесвітньої спадщини ЮНЕСКО у світі та Україні. Висвітлено географічний розподіл об'єктів "Сім чудес України", які були вибрані під час проведення всеукраїнського конкурсу. Проведено аналіз об'єктів – кандидатів до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Україні. Зазначено, що входження до національного переліку нематеріальної спадщини в Україні є необхідним етапом для отримання об'єктами статусу "нематеріальної спадщини ЮНЕСКО". Проаналізовано об'єкти, які входять до національного переліку нематеріальної спадщини в Україні. Розроблено картосхему "Найвизначніші рекреаційно-туристські ресурси України".

Ключові слова: ЮНЕСКО, історико-культурне надбання, міжнародний туризм, національна спадщина.

Наявність проблеми. Кожна країна має власні історико-культурні та природні пам'ятки, які виступають символом нації, уособленням її історичного розвитку, національним надбанням тощо. Для розвитку міжнародного туризму України важливим є просування її ключових об'єктів. У той же час на сьогодні заходи із залучення нових українських об'єктів до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО є недостатніми. Інтеграція України до світового культурного простору є важливим чинником для розвитку міжнародного туризму в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Різні підходи до визначення спадщини розкриваються у працях М. Мироненка, І. Твердохлебова В. Квартальнова, І. Зоріна, Ю. Веденіна, Б. Родомана, І. Пирожніка [4– 5; 8–10]. Крім того, ряд аспектів містять і нормативно-правові джерела [6–7]. Теоретичні та практичні дослідження у сфері культурної та природної спадщини розкриваються у працях [1–3]. Також теоретичні дослідження у сфері культурної та природної спадщини здійснювались А. Єльчаніною, Ю. Мазуровим, П. Шульгіним, К. Поливач.

Постановка завдання:

- проаналізувати масив публікацій вітчизняних та зарубіжних учених, праці яких розкривають різні аспекти дослідження об'єктів Усесвітньої спадщини ЮНЕСКО;
- виявити кількісно-якісну структуру об'єктів Усесвітньої спадщини ЮНЕСКО у світовому та національному розрізі;
- проаналізувати просторовий розподіл об'єктів Усесвітньої спадщини ЮНЕСКО у світовому й національному вимірі;
- проаналізувати та відобразити сучасну мережу об'єктів ЮНЕСКО, історико-культурного й природного надбання в Україні станом на 2017 р.

Виклад основного матеріалу. За обсягами надходжень міжнародний туристський рух посідає одне із провідних місць у світі. Напрями туристських потоків у першу чергу спрямовуються до найцінніших у природному та історичному плані територій, серед яких виділяються об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Уявлення про принципову структуру рекреаційно-туристських ресурсів дає рис. 1.

Рис. 1. Ієрархія фундаментальних світових рекреаційно-туристських ресурсів

Міжнародний туризм сприяє економічному, культурному, просвітницькому й духовному розвитку людства. Одним із найважливіших факторів і передумовою для розвитку міжнародної туристської діяльності є ефективне й раціональне використання природних та історико-культурних туристських ресурсів, які людство створювало і зберігало протягом свого існування. Багато із цих об'єктів занесено до Списку Всесвітньої спадщини і перебувають під охороною Всесвітньої організації з питань освіти, науки та культури ЮНЕСКО.

Чисельність та структура об'єктів Усесвітньої спадщини ЮНЕСКО. Станом на 2017 р. у Списку Всесвітньої спадщини – 1073 об'єкти, із яких 832 є культурними, 206 – природними і 35 – змішаними. Із них 54 перебувають під загрозою зникнення. Кожен об'єкт має свій ідентифікаційний номер. 167 країн-учасниць мають об'єкти Всесвітнього надбання. Є й такі країни-члени ЮНЕСКО (26), що не мають об'єктів ЮНЕСКО. Нематеріальна спадщина налічує 470 об'єктів і знаходиться в 117 країнах-членах ЮНЕСКО. Усі країни-члени ЮНЕСКО хочуть мати якомога більше об'єктів Усесвітньої спадщини, оскільки їхня наявність надає такі переваги:

- Додаткові гарантії збереження і цілісності унікальних природних та культурних комплексів.
- Підвищує престиж територій і установ, які ними опікуються.
- Сприяє популяризації включених у Список об'єктів і розвитку альтернативних видів природокористування.
- Забезпечує пріоритетність у залученні фінансових коштів для підтримки об'єктів Світової культурної та природної спадщини, у першу чергу, із Фонду Світової спадщини.

- Сприяє організації моніторингу й контролю за станом збереження природних і культурних об'єктів.

Ще один дуже важливий пункт – об'єкти ЮНЕСКО потрапляють у туристичні довідники світу, а відтак, і до пропонуванних маршрутів турагенств.

Наявність об'єктів ЮНЕСКО зумовлена такими чинниками:

- історико-культурний розвиток та наявність унікальних об'єктів;
- необхідність збереження культурної та природної спадщини;
- економічний розвиток і рівень життя населення;
- політична стабільність;
- участь у міжнародних організаціях.

Великий об'єм кількісних та якісних даних, отриманих під час відбору об'єктів ЮНЕСКО, сприяє формуванню поінформованої культурної політики й інтеграції культури у стратегії розвитку, у такий спосіб роблячи внесок у впровадження Конвенції ЮНЕСКО про охорону й заохочення розмаїття форм культурного самовираження від 2005 р.

Географічний розподіл об'єктів Усесвітньої спадщини ЮНЕСКО. У рекреаційній географії та географії туризму виділяють вісім макрорайонів (Центральноамерикансько-Карибський, Європейський, Північноамериканський, Африканський, Азіатський, Південноамериканський, Австралійсько-Океанійський, Антарктичний), що об'єднують 38 мезорайонів. За районуванням Всесвітньої туристської організації (ВТО) виділяється п'ять регіонів (Європа, Азіатсько-Тихоокеанський, Американський, Африка, Близький Схід), які об'єднують 14 субрегіонів.

Європейський макрорайон концентрує найбільше – 461 об'єкт (404 культурних, 48 природних, вісім змішаних) Усесвітнього надбання (або 41 % загальної кількості, яка становить 1073 об'єкти), приймає найбільшу серед інших макрорайонів кількість туристів, має розвинену рекреаційно-туристську інфраструктуру. Також регіон нараховує 144 об'єкти нематеріальної спадщини. Другу позицію посідає Азіатський макрорайон, який вирі-

зняється, передусім, найбільшою серед інших турринків територією, та кількістю об'єктів Усесвітнього надбання (301 або 27 % загальної кількості), що поступається за цим показником лише Європі. Азіатський ринок має найбільші у світі темпи розвитку туристської (завдяки Туреччині, Китаю, Таїланду, Сінгапуру, Близькому Сходу, Індії). Азіатський макрорайон має 230 культурних, 62 природних, дев'ять змішаних об'єктів Усесвітнього надбання та 260 – нематеріальної спадщини. Африканський макрорайон займає третю позицію та налічує 89 культурних, 47 природних, сім змішаних об'єктів Усесвітньої спадщини. Усього 143 (13 % загальної кількості). Нематеріальної спадщини – 144 об'єкти. Північноамериканський (разом із Центральноамерикансько-Карибсько-Вест-Індійським) макрорайон, хоча і поступається деяким макрорайонам (Азіатському, Африканському) за кількістю об'єктів Усесвітнього надбання, але є другим ринком зі зростання у світовій туристській. У його межах сконцентровано 115 (10 %) об'єктів Усесвітнього надбання. Північноамериканський макрорайон налічує 45 культурних, 29 природних, два змішаних, загалом 76 об'єктів ЮНЕСКО (7 %), та дев'ять – нематеріальної спадщини. Центральноамерикансько-Карибський макрорайон налічує 23 культурних, 14 природних, два змішаних, загалом 39 об'єктів ЮНЕСКО (3 %), і 13 – нематеріальної спадщини. У Південноамериканському макрорайоні сконцентровано 78 пам'яток Усесвітнього надбання (7 %), що не набагато менше, ніж у межах Північноамериканського (включаючи Центральну Америку, Кариби, Вест-Індію), але втричі менше, ніж в Азіатському і майже у шість разів менше, ніж в Європейському. Південноамериканський макрорайон налічує 55 культурних, 21 природний, два змішаних об'єктів ЮНЕСКО та 50 – нематеріальної спадщини. Австралійсько-Океанійський макрорайон має вісім культурних, 16 природних, шість змішаних, загалом 30 об'єктів ЮНЕСКО (2 % загальної кількості, найменше). Загалом по світу переважають культурні об'єкти, але Австралія є винятком – найбільшу частину становлять природні пам'ятки (у той же час, Австралія має найменшу кількість культурних пам'яток серед усіх рекреаційно-туристських макрорайонів). Це пов'язано з тим, що значну частину площі Австралії займають незаселені території з різноманітними ландшафтами, а флора і фауна мають унікальних представників. Нематеріальної спадщини також найменше серед макрорайонів (лише два об'єкти). Антарктида залишається єдиним макрорайоном, у межах якого не виділено жодного об'єкта Всесвітньої спадщини.

Об'єкти Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Україні. Україна є членом ЮНЕСКО із 12 травня 1954 р. За час співпраці з Організацією вона виступала ініціатором багатьох міжнародних програм і проєктів. Сім українських культурно-архітектурних та природних об'єктів внесено до Списку Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

До культурних об'єктів належать:

- "Собор Святої Софії, Києво-Печерська лавра та прилеглі монастирські споруди" (1990).
- Ансамбль історичного центру міста Львів (1998).
- Геодезична "Дуга Струве" (2005).
- "Резиденція Далматинських та Буковинських митрополитів" (нині – Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича) (2011).
- "Стародавнє місто Херсонес Таврійський та його хора" (2013).
- "Дерев'яні церкви Карпатського регіону України та Польщі", спільна українсько-польська номінація (2013).

До природних об'єктів віднесено "Букові праліси Карпат та древні букові ліси Німеччини" (2011).

Чотири із семи українських об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО повністю перебувають у межах терито-

рії України. Інші три пам'ятки частково містяться на території інших держав:

- Пункти геодезичної дуги Струве розміщені також у Норвегії, Швеції, Фінляндії, Росії, Естонії, Латвії, Литві, Білорусі та Молдові;
- Букові праліси знаходяться також у Німеччині та Словаччині;
- Дерев'яні церкви карпатського регіону перебувають на території Польщі.

Біосферні заповідники – "Чорноморський", "Асканія-Нова", "Карпатський", "Дунайський", "Шацький", "Деснянський", "Розточчя" і транскордонні заповідники "Дельта Дунаю" та "Східні Карпати" включено до Всесвітньої мережі резерватів ЮНЕСКО. До Репрезентативного списку нематеріальної спадщини людства входить українське декоративно-орнаментальне малярство – петриківський розпис (2013). Козацькі пісні Дніпропетровщини, або "козацькі пісні" – явище виконання степових пісенних творів (українських козацьких пісень) у Дніпропетровській області, внесене до "Списку нематеріальної культурної спадщини, що потребує негайної охорони" (2016).

Національне архітектурно-історичне та природне надбання. Відповідно до Закону України "Про охорону культурної спадщини", об'єкти культурної спадщини мають бути зареєстровані в Державному реєстрі нерухомих пам'яток України у категоріях національного та місцевого значення та відповідно до їхньої археологічної, естетичної, етнологічної, історичної, художньої й наукової цінності.

Станом на 1 січня 2016 р. існує 130007 пам'яток культурної спадщини (національного та місцевого значення), зареєстрованих в Україні (порівняно із 2010 р. кількість скоротилася через анексію Криму й часткову окупацію Донецької та Луганської областей).

Серед них:

- 69866 – археологічні пам'ятки;
- 53456 – історичні пам'ятки;
- 2434 – пам'ятки монументального мистецтва;

- 2941 – пам'ятки архітектури та містобудування;
- 272 – пам'ятки садово-паркового мистецтва;
- 4 – ландшафтні пам'ятки;
- 11 – пам'ятки науки й техніки.

У 2007–2008 рр. Україна взяла участь у акції щодо визначення семи сучасних чудес світу, у ході якої було визначено загальні "Сім чудес України", а саме:

- Місто "Кам'янець" (архітектурний комплекс, Кам'янець-Подільський).
  - Києво-Печерська Лавра (архітектурний комплекс, Київ).
  - Софіївка (національний дендрологічний парк, Умань).
  - Софія Київська (архітектурний комплекс, Київ).
  - Херсонес Таврійський (заповідник, Севастополь).
  - Хотинська фортеця (архітектурний комплекс, Хотин).
  - Хортиця (заповідник, Запоріжжя).
- Сім чудес України (природні):
- Асканія-Нова (біосферний заповідник, Херсонщина).
  - Дністровський каньйон (Вінницька, Івано-Франківська, Тернопільська, Хмельницька обл., Чернівецька обл.).
  - Гранітно-степове Побужжя (регіонально-ландшафтний парк, Миколаївщина).
  - Мармурова печера (АР Крим).
  - Подільські Товтри (національний природний парк, Хмельниччина).
  - Світязь (озеро, Волинь).
  - Синевир (озеро, Закарпаття).

Але із регіонів, незважаючи на наявність беззаперечних об'єктів, які мали всі підстави бути номінованими, на жаль, є багато об'єктів-кандидатів, які не увійшли до "омріяної сімки" (рис. 2).

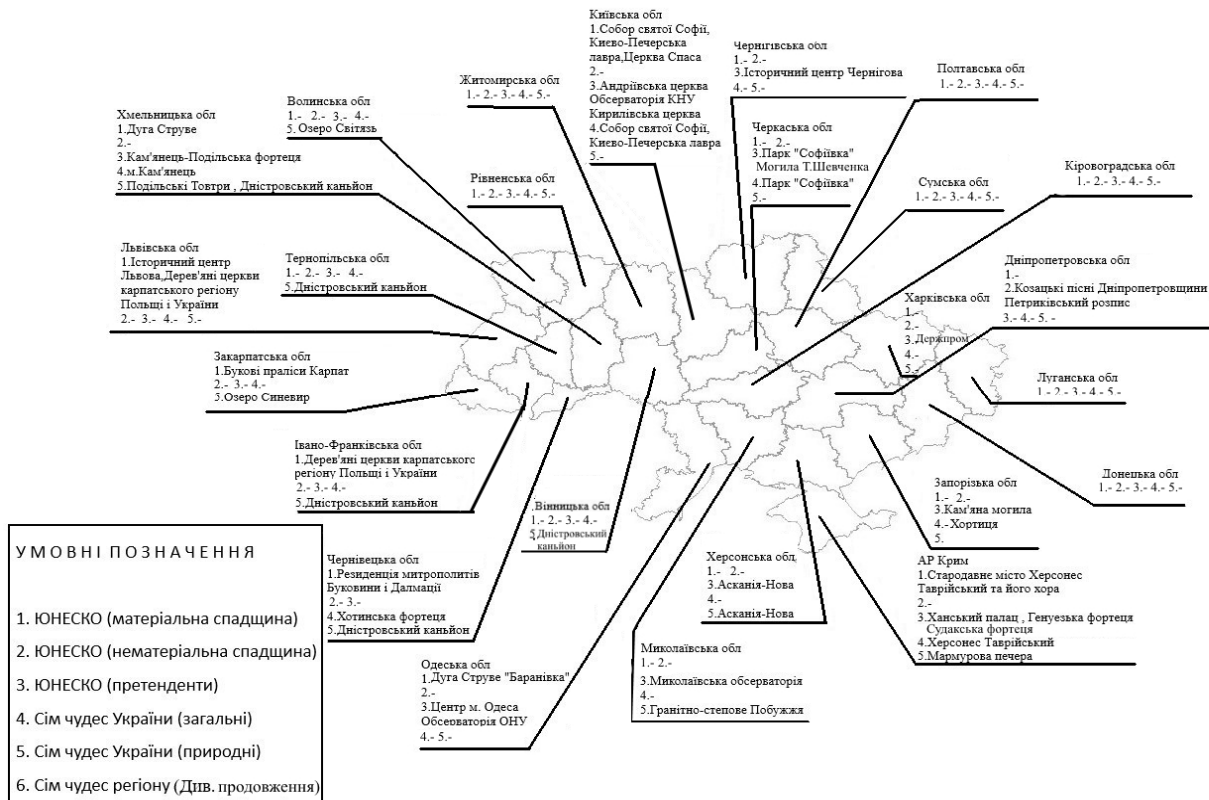

Рис. 2. Найвизначніші рекреаційно-туристські об'єкти України

Об'єкти-кандидати до Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО в Україні. Попередній список – це перелік важливих культурних і природних об'єктів, що пропонується включити до Списку Всесвітньої спадщини. Станом на 2017 р. український уряд запропонував внести до переліку об'єктів Світової спадщини ЮНЕСКО 16 об'єктів, а саме:

а) 11 об'єктів культурної спадщини:

- "Торговельні осередки та укріплення на шляхах генуезької комерції. Від Середземного до Чорного моря" (2010);

- "Київський Собор Святої Софії з монастирськими спорудами, Кирилівська та Андріївська церкви, Києво-Печерська лавра" (розширення об'єкта "Київ: Собор Святої Софії із прилеглими монастирськими спорудами, Києво-Печерська лавра"), (2009);

- Історичний центр міста-порта Одеса, (2009);
- Астрономічні обсерваторії України (2008);
- Миколаївська астрономічна обсерваторія (2007);
- комплекс об'єктів VI–XVI ст. Судакської фортеці (2007);

- археологічний комплекс "Кам'яна могила" (2006);

- Бахчисарайський ханський палац (2003);

- Історичний центр м. Чернігів (1989);

- Культурний ландшафт і каньйон м. Кам'янець-Подільський (1989);

- Держпром (Будинок Державної промисловості) м. Харків (2017);

б) один об'єкт природної спадщини:

- біосферний заповідник "Асканія-Нова" (1989);

в) два об'єкти змішаного типу:

- дендрологічний парк "Софіївка" (2000);

- Могила Тараса Шевченка і Шевченківський національний заповідник (1989).

Для того, щоб об'єкт мав змогу отримати статус "нематеріальної спадщини ЮНЕСКО", він спочатку повинен бути занесений до національного переліку нематеріальної спадщини, до якого в Україні входять:

1) козацькі пісні Дніпропетровщини (внесені у 2017 р. до нематеріальної спадщини ЮНЕСКО);

2) косівська кераміка як традиційне ремесло Карпатського регіону XVI–XXI ст. (ареал – Івано-Франківська обл., Косівський район, м. Косів; носій – Косівський інститут декоративно-прикладного мистецтва Львівської національної академії мистецтв);

3) кралевецькі ткані рушники – використання традиційної техніки перебору з ремізно-човниковим ткацтвом, поєднання червоно-білих кольорів, орнаментика (ареал – Сумська обл., Кралевецький район, м. Кралевець; носій – КП "Кралевецьке художнє ткацтво");

4) опішнянська кераміка – техніка виготовлення розпису (ареал – Полтавська обл., Зіньківський район, смт Опішне; носій – ПП "Гончарний круг");

5) Петриківський розпис – українське декоративно-орнаментальне малярство XIX–XXI ст. (ареал – Дніпропетровська обл., Петриківський р-н, смт Петриківка; носій – Петриківське КП "Центр народних ремесел Петриківщини") (занесений до нематеріальної спадщини у 2013 р. ЮНЕСКО);

6) пісенна традиція села Лука (Києво-Святошинський район, Київська область);

7) технологія виконання вишивки "білим по білому" (с. Решетилівка Решетилівського району Полтавської області).

Основні висновки:

1) отримані дані систематизовано та використано під час розробки картосхеми "Найвизначніші рекреаційно-туристські ресурси України";

2) проаналізовано масив публікацій вітчизняних і зарубіжних учених, що віддзеркалює різні аспекти дослідження об'єктів Усесвітньої спадщини ЮНЕСКО; останні входять до теоретичних засад аналізу об'єктів усесвітнього надбання;

3) виявлено кількісно-якісну структуру об'єктів Усесвітньої спадщини ЮНЕСКО у світовому та національному розрізі;

4) проаналізовано просторовий розподіл об'єктів Усесвітньої спадщини ЮНЕСКО у світовому та національному вимірі;

5) висвітлено сучасну мережу об'єктів ЮНЕСКО, історико-культурного та природного надбання в Україні станом на 2017 р.

Список використаних джерел:

1. Бейдик О. О. Унікальна Україна : географія та ресурси туризму / О. О. Бейдик, Н. О. Новосад. – Київ, 2013.

2. Бейдик О. О. Монументальна та музейна Шевченкіана: національний та світовий вимір / О. О. Бейдик. – Харків, 2014.

3. Бейдик О. О., Носко Є. О. Об'єкти всесвітньої спадщини ЮНЕСКО : світовий та національний вимір / О. О. Бейдик, Є. О. Носко. – Р., 2018.

4. Веденин Ю. А. Основы географического подхода к изучению и сохранению культурного наследия / Ю. А. Веденин. – М., 2004.

5. Зорин И. В. Энциклопедия туризма / И. В. Зорин, В. А. Квартальнов. – М., 2000.

6. Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини (Париж, 1972) // Україна в міжнародно-правових відносинах. – К., 1997.

7. Конвенція про охорону нематеріальної культурної спадщини (Париж, 2003) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unesco.org>.

8. Мироненко Н. С. Рекреационная география / Н. С. Мироненко, И. Т. Твердохлебов. – М., 1981.

9. Пирожник И. И. Основы географии туризма и экскурсионного обслуживания : учеб. пособие. / И. Пирожник. – Минск, 1985.

10. Родоман Б. Б. Территориальные ареалы и сети. Очерки теоретической географии / Б. Б. Родоман. – Смоленск, 1999.

References:

1. Beydik O. O., Novosad N. O. Unikaina Ukraina : geografiya ta resursi turizmu. – Kyiv, 2013.

2. Beydik O. O. Monumentalna ta muzeina Shevchenkiana : natsionalniy ta svitoviy vimir. – Kharkiv, 2014.

3. Beydik O. O., Nosko E. O. Obekti vsesvitnoi spadshini UNESCO : svitoviy ta natsionalniy vimir. – R., 2018.

4. Vedenin U. A. Osnovi geograficheskogo podhoda k izucheniu i sohraneniu kulturnogo naslediya. – M., 2004.

5. Zorin I. V. Entsiklopediya turizmu / I. V. Zorin, V. A. Kvartalnov. – M., 2000.

6. Konvensia pro ohoronu vsesvitnoi kulturnoi ta prirodnoi spadshini (Parish, 1972) // Ukraina v mishnarodno-pravovih vidnosinah. – K., 1997.

7. Konvensia pro ohoronu nematerialnoi kulturnoi spadshini (Parish, 2003) [Elektroniy resurs]. – Reshim dostupu: <http://www.unesco.org>.

8. Mironenko N. S., Tverdohlebov I. T. Rekreatsiynaya geografiya. – M., 1981.

9. Piroshnik I. I. Osnovi geografii turizma i ekskursionogo obsluzhivaniya : Ucheb. Posobiye. – Minsk, 1985.

10. Rodoman B. B. Teritorialniye areali i seti. Ocherki teoreticheskoy geografii. – Smolensk, 1999.

Надійшла до редколегії 27.10.18

А. Бейдик, д-р геогр. наук, проф.,

Б. Семенко, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

НАЦИОНАЛЬНОЕ И МИРОВОЕ НАСЛЕДИЕ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ МЕЖДУНАРОДНОГО ТУРИЗМА

Освещены качественно-количественные характеристики, пространственное распространение объектов ЮНЕСКО и систематизированы полученные данные. Проанализирована структура объектов Всемирного наследия ЮНЕСКО. Разработана картосхема структуры и территориального распространения объектов Всемирного наследия ЮНЕСКО в Украине. Установлены преимущества, которые получают государства при внесении их объектов в перечень объектов Всемирного наследия ЮНЕСКО. Отмечено, что объекты ЮНЕСКО

падают в туристические справочники мира, а значит и к предлагаемым маршрутам турагентств. Освещены факторы, которые обуславливают наличие объектов ЮНЕСКО в государстве. Проанализировано географическое распределение объектов Всемирного наследия ЮНЕСКО в мире и Украине. Освещены географическое распределение объектов "Семь чудес Украины", которые были выбраны во время проведения всеукраинского конкурса. Проведен анализ объектов – кандидатов во Всемирное наследие ЮНЕСКО в Украине. Отмечено, что вхождение в национальный перечень нематериального наследия в Украине является необходимым этапом для получения объектами статуса "нематериального наследия ЮНЕСКО". Проанализированы объекты, которые входят в национальный перечень нематериального наследия в Украине. Разработана картосхема "Крупнейшие рекреационно-туристские ресурсы Украины".

Ключевые слова: ЮНЕСКО, историко-культурное достояние, международный туризм, национальное наследие.

O. Beidyk, Doctor of Geography Sciences, Professor,
B. Semenko, PhD Student
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

NATIONAL AND WORLD HERITAGE AS A FACTOR OF DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL TOURISM

The article analyzes the hierarchy of fundamental world recreational and tourist resources. The qualitative-quantitative characteristics, the spatial distribution of UNESCO objects and the systematized data are presented. The structure of the UNESCO World Heritage sites is analyzed. Created schematic map of the structure and territorial distribution of UNESCO World Heritage sites in Ukraine. The advantages obtained by states when making their objects to the list of UNESCO World Heritage sites are established. It is indicated that it contributes to the organization of monitoring and control of the state of conservation of natural and cultural objects. It is emphasized that UNESCO objects fall into the tourist guides of the world, and hence to the proposed routes of travel agencies. The factors that determine the presence of UNESCO objects in the country were analyzed. The geographic distribution of UNESCO World Heritage sites in the world and Ukraine is analyzed. The geographical distribution of the objects "Seven Wonders of Ukraine", which were selected during the all-Ukrainian contest, was highlighted. An analysis of UNESCO World Heritage sites in Ukraine was conducted, their preliminary list. The attention is focused on the fact that the entry into the national list of intangible heritage in Ukraine is a necessary step for the objects to obtain the status of the "intangible heritage of UNESCO. The objects, which are included in the national list of intangible heritage in Ukraine, are analyzed. The map "The most significant recreational and tourist resources of Ukraine" was developed. It is noted that four of the seven Ukrainian objects of the UNESCO World Heritage Site are entirely within the territory of Ukraine. The remaining 3 objects are partly in the territory of other states. It was indicated that during the time of cooperation with the Organization Ukraine initiated many international programs and projects. Seven Ukrainian cultural-architectural and natural objects are listed on the UNESCO World Heritage List. It is noted that the large volume of quantitative and qualitative data obtained when selecting UNESCO objects contributes to the formation of informed cultural policies and the integration of culture in the development strategy, thereby contributing to the implementation of the UNESCO Convention on the Protection and Promotion of the Diversity of Cultural Expressions. The analysis made it possible to establish that the largest number of UNESCO World Heritage sites is concentrated in the European macroregion, thus Ukrainian entities that are part of the UNESCO World Heritage have to withstand significant competition in attracting international tourist flows. It is stated that the Asian market has the world's largest tourism industry, and the number of objects of the World Heritage is second only to Europe.

Keywords: UNESCO, historical and cultural heritage, international tourism, national heritage.

<http://doi.org/10.17721/1728-2721.2018.72.12>
УДК 911.3

С. Запотоцький, д-р геогр. наук, проф.,
І. Горин, асп.
Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ЛІКУВАЛЬНО-ОЗДОРОВЧОГО ТУРИЗМУ У ЛЬВІВСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Розкрито головні особливості лікувально-оздоровчого туризму Львівщини. Зазначено ключові фактори розвитку лікувально-оздоровчої сфери регіону. Досліджено санаторно-курортні заклади Львівської області як складову інфраструктури туризму. Виділено основні чинники формування попиту на них, у тому числі високі ціни та їх невідповідність якості санаторно-курортних послуг, низький рівень доходів населення, відсутність ефективної державної політики у сфері соціальної підтримки населення і стимулювання діяльності санаторно-курортних закладів, неефективна система управління санаторно-курортними закладами, застаріла інфраструктура санаторно-курортних закладів, обмеженість асортименту туристично-рекреаційних послуг і недостатня якість додаткових послуг. Розглянуто туристичні потоки міст-курортів Львівщини. Проведено аналіз закладів розміщення найбільших бальнеологічних курортів області та вартості проживання у них. Виділено головні переваги курортної сфери досліджуваних населених пунктів регіону.

Ключові слова: Львівська область, лікувально-оздоровчий туризм, санаторно-курортні заклади, заклади розміщення, помешкання, курортна сфера, SWOT-аналіз.

Вступ. Львівська область володіє значним потенціалом для розвитку лікувально-оздоровчого туризму, у тому числі значною кількістю мінеральних джерел, родовищ лікувальних грязей, лісових ресурсів і т. п. Водночас даний вид туризму вважається одним із найперспективніших видів туристичної галузі області. Підтвердженням цього є не лише те, що в регіоні спостерігається збільшення кількості осіб старших вікових груп, але і зростання потреб населення як у відпочинку, задоволенні своїх пізнавальних інтересів, так і в оздоровленні. У той же час, зниження реальних доходів населення, занадто високі ціни на санаторно-курортне лікування, застаріла інфраструктура зумовлюють скорочення кількості гостей і туристів та недовантаженість закладів відпочивальниками.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням санаторно-курортної сфери загалом та Львівської області зокрема займалися такі вчені, як О. О. Любіцева, В. І. Стафійчук, О. О. Бейдик, Т. І. Ткаченко, Н. В. Чоренька, Г. М. Заваріка, О. В. Баєва, М. І. Завидяк, М. П. Мальська, М. Й. Рутинський та інші науковці. О. В. Баєва проаналізувала тенденції розвитку санаторно-курортного бізнесу в Україні (2015). М. І. Завидяк досліджувала бальнеологічні курорти Закарпатської області (2012). М. П. Мальська вивчала лікувально-оздоровчий туризм (2008). М. Й. Рутинський запропонував класифікацію і типологію курортів (2007). Цей автор також виділив ключові принципи сталого розвитку курортно-рекреаційної сфери Західного регіону України (2010).